

Världsnaturfonden WWF

Ulriksdals Slott
170 81 Solna

Växel: 08 624 74 00
Allmänt: info@wwf.se
www.wwf.se

Klimat- och näringsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: kn.rs@regeringskansliet.se

Ulriksdal, 30 september 2025

Remissvar från Världsnaturfonden WWF gällande PM Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen KN2025/01529

Sammanfattning

I nuläget är nästan 5000 arter rödlistade i Sverige. Det är viktigt att förhindra att dessa försvinner från landet och då är fridlysning ett centralt verktyg. Men artskydd handlar om mer än enbart bevarande av hotade och fridlysta arter. Det handlar om att bevara artrika landskap för att få fungerande ekosystem. Utanför skyddade områden har de flesta arter inte något skydd alls.

En artskyddslagstiftning borde innehålla regler om förebyggande system för att förbättra situationen för hotade arter och undvika att fler arter blir hotklassade. Det finns även stöd i EU-lagstiftning för att ett sådant system bör finnas på plats för de utpekade arterna i art- och habitatdirektivet. Vi uppmanar därför regeringen att införa regelverk om förebyggande system.

Utredningen lägger flera förslag som gör de nationella fridlysningsbestämmelserna helt tandlösa. Mest anmärkningsvärt bland förslagen för att få ett mer "effektivt" artskydd är förslaget om att jord- och skogsbruk bara i undantagsfall ska anpassas med hänsyn till fridlysta arter. I ett annat förslag framgår sedan att dessa verksamheter inte ska behöva ta hänsyn till arter som har nästhögst hotklass på rödlistan, dvs starkt hotade (EN), över tröskeln för när intrångsersättning ges. Detta kommer att bidra till att allt fler arter över tid kommer klassas som akut hotade i våra jord- och skogslandskap. Frågan som väcks vid genomläsning av förslagen är - effektivt artskydd - för vem?

I promemorian ges nationell fridlysning olika nivåer beroende på artens skyddsbehov. För de flesta arter införs generösa undantag från när de får skydd. Det är dock svårt att fullt ut bedöma den sammantagna effekten av förslagen eftersom det kommer att avgöras delvis av den regelbundna översynen av nationellt fridlysta arter som föreslås och hur den nya fridlysningslistan blir. Med nuvarande lista på nationellt fridlysta arter skulle fridlysningsbestämmelserna bli nästintill verkningslösa för arter som behöver livsmiljöskydd. Vi får en typ av fridlysning som blir mycket svag och skiljer sig avsevärt från fridlysning baserad på EU-rätt. Det kommer ge oss svagare artskydd och bidra till förvirring över vad fridlysning betyder.

Stiftelsens generalsekreterare:
Gustaf Lind

Registrerad som:
Världsnaturfonden WWF
Org.nr: 802005-9823
Plusgiro 90 1974-6
Bankgiro 901-9746
Verksamheten kontrolleras av
Svensk Insamlingskontroll

En differentiering av fridlysningsskyddet är nödvändigt för att anpassa skyddet efter arternas skyddsbehov. Det vill säga anpassning utifrån om de hotas främst av insamling, förstörelse av livsmiljö eller både och. I denna promemoria görs differentiering dock på fel sätt. Det är så många undantag i denna promemoria för när fridlysning gäller att det knappt blir något skydd kvar. Vi anser att regeringen bör göra ett omtag kring nationella fridlysningsbestämmelser. Förutom ändamålsenliga artskyddsbestämmelser behövs också inventering, rådgivning, tillsyn och tillräckligt med resurser för markersättning för att åstadkomma ett effektivt artskydd.

Markägare i Sverige får generellt en generös ersättning vid intrång i markanvändningen vid formellt skydd. Detta med undantag av en del fall kopplat till fridlysningsregler som innebär stora inskränkningar för markägare vid till exempel avverkningsförbud. Det är viktigt att det skyndsamt utvecklas en ersättningslösning för dessa situationer.

Sammanfattningsvis är förslagen till fridlysningsregler krångliga, otydligt förklarade och ineffektiva. Förslagen är inte heller i linje med Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens uppmaning till regeringen från 2016 om att se över artskyddsreglerna så att de blir effektiva, tillämpbara och rättssäkra.

Avslutningsvis vill WWF uppmana regeringen att avisera en proposition för att ta vidare förslag i SOU 2021:51 Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar. I utredningen finns även ett antal förslag för att stärka arbetet mot illegal handel av hotade arter som det råder politisk enighet kring.

3.2 De nationella förbudsbestämmelserna för djur anpassas efter skyddsbehovet

WWF tillstyrker.

I dagsläget innebär nationell fridlysning förbud mot att döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar av djuren och mot att ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon, men det saknas skydd mot störning. Här föreslås det läggas till förbud mot störning, vilket vi stödjer. Det stärker artskyddet samtidigt som regelverket blir mer likt de fridlysningsregler som följer av EU-rätt. En rimlig nivå är förbud mot störning som *"kan antas ha betydelse för artens bestånd"* som anges i förslaget. Förbuden i den nya nationella fridlysningsbestämmelsen för djur ger ett mer långtgående skydd än förbuden i den befintliga bestämmelsen, eftersom den nya bestämmelsen även föreslås innehålla ett tydligt förbud till skydd mot försämring av livsmiljöer och andra störningar av djur.

3.3 Alla slags djur som behöver ett nationellt skydd ska kunna fridlysas nationellt

WWF tillstyrker.

I dagsläget gäller de nationella fridlysningsbestämmelserna de kräddjur, groddjur och ryggradslösa djur som anges i bilaga 2 till förordningen. Vi instämmer med förslaget att även andra organismgrupper som däggdjur, fiskar och manteldjur ska kunna omfattas. Fiskar och däggdjur skyddas från jakt, fiske och störning men inte från annan påverkan i jakt- och fiskelagstiftningen. Det finns även ett antal däggdjur som är upptagna i EUs art- och habitatdirektiv.

3.4 Undantag för jakt och fiske

WWF tillstyrker.

Jakt- och fiskeregler regleras för viltarter och fiskarter i jakt- och fiskelagstiftningen i nuläget. Förslaget är en ändring till följd av att alla organismgrupper nu föreslås bli nationellt fridlysta.

3.5 Utredningens bedömning: Möjligheten att fridlysa växter enligt två olika nationella fridlysningsbestämmelser med olika skyddsnivå bör finnas kvar.

WWF tillstyrker eftersom skyddsbehoven är så olika.

3.6.1 Inte mer långtgående förbud än nödvändigt

WWF avstyrker.

Det går inte att få ett effektivt artskydd om det inte finns möjlighet att ta hänsyn till fridlysta arter vid pågående markanvändning. Kalavverkning är exempelvis en av de största orsakerna till att arter tas upp på rödlistan idag. Det bör kunna krävas anpassning av brukningsmetod för att skydda arter som exempelvis marksvampar. Det är ett steg tillbaka att jord- och skogsbruket endast i undantagsfall ska ta hänsyn till nationellt fridlysta arter. Det blir också inkonsekvent jämfört med de EU-rättsliga fridlysningsreglerna där hänsyn krävs även vid pågående markanvändning och där det tydliggjorts att det behövs ett förebyggande system.

3.6.2 Undantag för verksamheter och åtgärder som inte syftar till att skada eller störa fridlysta arter

WWF avstyrker

Det är viktigt att även de nationella fridlysningsreglerna omfattar åtgärder och verksamheter som påverkar den fridlysta arten negativt även om det inte är det direkta syftet med åtgärden. Det är orimligt med en generell regel om att jord- och skogsbruksåtgärder som påverkar hotade och fridlysta arter i hög grad blir undantagna när det gäller nationell fridlysning. Denna ändring skulle göra att bestämmelserna blir tandlösa. Det blir också inkonsekvent jämfört med de fridlysningsregler som gäller enligt EU:s art- och habitatdirektiv, där exempelvis skogsbruksåtgärder bedöms utgöra avsiktlig påverkan.

3.6.3 Undantag från förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna när pågående markanvändning avsevärt försvåras

WWF avstyrker.

Tröskeln för att avsevärt försvåra en pågående markanvändning är låg inom skogsbruket. Tillräcklig anpassning och hänsyn till förekommande fridlysta arter kräver ofta mer än vad som faller inom denna gräns. En vanlig orsak till att arter rödlistas är just avverkning och det är tydligt att en del arter inte klarar trakthyggesbruk.

Dagens intrångsgräns inom skogsbruket är otillräcklig. Med en för lågt satt tröskel ökar även ansvaret och kostnaden för staten att finansiera ett skydd. Det är orimligt att en art ska behöva vara klassad som akut hotade för att pågående markanvändning ska anpassas tillräckligt! (Detta under förutsättning att det är livsmiljöförstörelse som utgör hotet för arten.)

3.6.4 Möjlighet till dispens från förbuden i den nya nationella fridlysningsbestämmelsen för djur

WWF tillstyrker.

Det är rimligt att det införs en dispensmöjlighet motsvarande de som finns idag för nya bestämmelser.

3.6.5 Ny möjlighet till dispens för verksamheter och åtgärder av ett allt överskuggande allmänintresse

WWF avstyrker

Om övriga försvagningar av nationell fridlysning genomförs anser vi att behov av ytterligare dispensmöjligheter helt saknas.

Om dessa andra förslag inte genomförs kan WWF se fördelar med att ha en dispensmöjlighet som är uttryckt på ett liknande sätt som EU bestämmelserna. Det är även positivt att kompensationsåtgärder krävs vid dispens. WWF anser att det är av vikt att begreppet "allt överskuggande allmänintresse" både i lagtext och praxis i så fall ges en snäv utformning för att inte äventyra syftet med artskyddet.

4 Regelbunden översyn av nationellt fridlysta djur- och växtarter

WWF tillstyrker.

En uppdaterad lista på nationellt fridlysta arter och en regelbunden översyn bidrar till ett mer effektivt skydd. Detta eftersom kunskapen och hotet för arter förändras över tid. Det behövs generellt ökad artkunskap och informationsspridning om fridlysning. Insatserna är än viktigare om listan uppdateras med ett visst intervall.

Det har varit ett problem att listan över de nationella fridlysta arterna inte har uppdaterats regelbundet på ett strukturerat sätt. Den tidigare listan är dessutom upprättad på otydliga kriterier och behöver uppdateras utifrån aktuellt skyddsbehov.

Fredning från fiske är inte tillräckligt för att skydda fisk och blötdjur. De påverkas även av mark- och vattenanvändning genom t ex övergödning. De arter som pekas ut i livsmiljödirektivet bör ingå i artskyddsförordningen så att de får livsmiljöskydd. Trots att det finns många hotade arter bland fiskar och blötdjur finns inga upptagna på den nationella fridlysningslistan. Vattenlevande organismer bör vara ett särskilt fokus när Naturvårdsverket gör sin en översyn av listan på nationellt fridlysta arter. Svampar omfattas inte av EU:s art- och habitatdirektiv. Det är därför viktigt att kompensera detta genom att komplettera nationellt fridlysta arter med svamparter som har behov av detta särskilda skydd. Vi utgår från att det är ett skrivfel att svampar som är en egen organismgrupp inte nämns i utredningsförslagen men noterar att de finns med i författningsförslagen.

5.1 Utredningens bedömning: Naturvårdsverkets översyn av nationellt fridlysta arter bör ske utifrån fastställda kriterier.

WWF tillstyrker.

5.2 Kriterier för att bestämma omfattningen av skyddet för nationellt fridlysta arter

WWF avstyrker

WWF är positiva till att Naturvårdsverkets översyn av nationellt fridlysta arter ska utgå från ett vetenskapligt underlag och att tydliga kriterier tas fram. När det gäller skrivningen och förordningsförslaget *"Skyddsbehovet ska anses vara störst för de arter som är utsatta för ett tydligt hot och där hotet effektivt kan begränsas genom fridlysning"* är det viktigt att ha i åtanke att fridlysningsreglerna enbart är ett av verktygen för att avvärja hotet. En annan viktig aspekt i sammanhanget är att om de nationella fridlysningsreglerna urholkas på det sätt som föreslås i promemorian kommer fridlysning i mindre grad begränsa hotet mot arter. Det blir ett moment

22.

Det anges att *"Arter som skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning bör inte vara fridlysta". Det kan exempelvis vara arter som främst förekommer i biotoper som kräver aktiv skötsel för att bevaras såsom betesmarker och hagar.* Vi instämmer i att det är svårt att kräva aktiv skötsel inom ramen för fridlysning. Däremot kan annan anpassning av brukandet vara rimligt, till exempel tidpunkt för slåtter/skörd. Det är då viktigt att markägaren får ersättning. Till sist är det viktigt att påpeka att detta inte bör tolkas så hårt att arter som till exempel är beroende delvis av jordbruksmark och delvis av skog inte kan omfattas av nationell fridlysning av det skälet. Vi vill också uttrycka viss oro över att det kan komma att ske en felaktig tolkning av "arter som skyddas bättre på andra sätt bör inte vara fridlysta" ur ett naturvårdsperspektiv. Många arter behöver både fridlysning och annat skydd. Särskilt oroas vi över exemplet: "Det kan även vara arter som förekommer inom ett begränsat område där områdesskydd är ett lämpligare skydd." WWF anser att även arter som finns inom begränsade områden bör vara fridlysta. I sammanhanget är det relevant att belysa att i nuläget är resurserna för områdesskydd mycket begränsade. Det gör att anpassning av markanvändning för att minska hot mot arterna som en konsekvens av fridlysning (utanför skyddade områden) är helt avgörande.

5.3.1 Ett starkt skydd som även gäller när påverkan uppstår som en bieffekt av verksamheter och åtgärder

WWF tillstyrker.

I förslaget framgår att Naturvårdsverkets översyn av nationellt fridlysta arter ska syfta till att en djur- eller växtart som är kategoriserade som akut hotad eller starkt hotad i den svenska rödlistan eller som behöver skyddas för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden ska vara nationellt fridlysta. WWF bejakar förslaget och tolkar det som att dessa arter även får skydd mot störning och förstörelse av livsmiljöer. Det skulle dock vara positivt om fler arter än enbart arter av de högsta hotkategorierna (EN, CR) kunde övervägas för fridlysning, exempelvis en del sårbara (VU) arter. Vi behöver generellt inom naturvården mer fokus på naturvårdsåtgärder och anpassning av markanvändning för arter som börjar visa vikande tendens som VU eller NT. Status på den nationella rödlistan ska inte vara det enda som styr huruvida en art blir nationellt fridlyst men det bör vara ett starkt skäl. I dagsläget är det väldigt dålig överensstämmelse mellan vilka arter som är mest hotade och vilka som är nationellt fridlysta.

WWF utgår från att det är ett skrivfel att svampar som är en egen organismgrupp inte nämns i utredningsförslagen.

5.3.2 Ett starkt skydd som undantagsvis kan medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras

WWF avstyrker detta förslag och anser att rubriken är missvisande

Arter med kategorin SK1 får ett undantag som innebär att fridlysningsförbuden inte gäller om det innebär avsevärt försvårande inom berörd del av fastigheten. Reglerna gäller alltså bara upp till intrångströskeln. Däremot för arter med kategorin SK1.AH ska fridlysningsförbuden gälla även om markanvändningen avsevärt försvåras. SK1.AH arter utgörs uteslutande av arter kategoriserade som akut hotade på den svenska rödlistan. Det betyder alltså att hänsyn till fridlysta akut hotade arter (CR) inte är begränsad till den nivå att pågående markanvändning avsevärt försvåras, men den är begränsad på detta sätt för alla andra fridlysta arter. WWF anser att det är viktigt att åtminstone de mest hotade arterna d v s även EN arterna också får ett starkt livsmiljöskydd och att undantaget för pågående markanvändning inte gäller här och föreslår att undantaget ska vara betydligt mer generöst. En miniminivå är att alla fridlysta arter som är EN klassade och som har behov av ett livsmiljöskydd ska omfattas av "undantaget".

5.4 Skydd för arter som riskerar att utsättas för insamling och andra åtgärder som är riktade mot exemplar av dem

WWF avstår från att ta ställning

Det är viktigt att arter även fortsatt kan skyddas genom fridlysning mot insamling, plockning, plundring och andra åtgärder som är riktade mot exemplar om arten riskerar att utsättas för sådana åtgärder eller om det krävs till följd av Sveriges internationella åtaganden. Det kan vara ändamålsenligt att ge vissa fridlysta arter enbart skydd mot åtgärder riktade mot exemplar såsom insamling. Enligt förslaget bör dessa arter markeras med skyddskategori SK2 i bilaga 2 till förordningen.

5.5 Skydd för växtarter som riskerar att utsättas för uppgrävning eller kommersiell insamling WWF avstår från att ta ställning

5.6 Samtliga nationellt fridlysta arter ska anges och skälen för fridlysningen framgå av en bilaga till artskyddsförordningen

WWF tillstyrker.

Det ökar tydligheten med regelverket om skäl för fridlysning anges både för de som ska följa den och för juridisk tolkning. Det är dock viktigt att skälen anges på rätt sätt. Att det behövs enligt ett internationellt åtagande beror ju ofta på att arten är hotad på något sätt. Även om hotbedömningen gäller på global nivå.

6 Även de nya förbuden bör vara straffbelagda

Världsnaturfonden WWF

Ulriksdals Slott
170 81 Solna

Växel: 08 624 74 00
Allmänt: info@wwf.se
www.wwf.se

Utredningens bedömning: Överträdelser av de nya förbuden bör vara straffbelagda som artskyddsbrott i likhet med vad som redan gäller för de befintliga förbuden. Någon ändring i straffbestämmelsen behövs inte.

WWF tillstyrker att de nya förbuden behöver vara straffbelagda men vi ser ett behov av att ändra straffbestämmelsen (straffskalan).

Artskyddsbrott är enligt SOU 2025:14 en grupp av brott enligt 29 kap. miljöbalken som utmärks av förhållandevis få anmälningar. Av samtliga anmälda brott utgör artskyddsbrotten årligen runt tre procent. I sammanhanget vill vi passa på att påpeka att vi stödjer förslag i miljöstraffrättsutredningen om att höja straffskalan för bl a artskyddsbrott. WWF anser att det också är viktigt att skyndsamt införliva de uppdateringar som har gjorts i EU:s miljöbrottdirektiv i svensk lagstiftning samt att straffvärdet blir detsamma för brott mot fridlysning enligt nationell rätt och EU rätt.

Konsekvensbeskrivning

WWF instämmer i utredningens bedömning att förslagen totalt sett kommer innebära att mindre hänsyn tas till nationellt fridlysta arter vid t.ex. pågående markanvändning och exploateringar. Förslagets effekt på miljömålen, särskilt Ett rikt växt- och djurliv, bedöms därför som negativ.

De nya reglerna kommer att minska allmänhetens och markägares möjlighet att förstå vad fridlysning är. De många undantagen, nivåerna i skydd liksom olikhet jämfört med fridlysningsreglerna enligt EU gör att det blir svårt att förstå fridlysning. Det framgår inte tydligt av konsekvensbeskrivningen.

För Världsnaturfonden WWF

Emelie Nilsson, sakkunnig naturvårdspolicy

Gustaf Lind, Generalsekreterare